

Vergaderjaar 2007–2008

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen

Nr. 770

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 4 oktober 2007

De vaste commissie voor Europese Zaken¹ en de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken² hebben op 5 september 2007 overleg gevoerd met minister Verhagen van Buitenlandse Zaken en staatssecretaris Timmermans van Buitenlandse Zaken over:

- **Verslag Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 23 en 24 juli 2007 (21 501-02, nr. 766);**
- **Agenda Informele Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen (Gymnich) op vrijdag 7 en zaterdag 8 september 2007 te Viano do Castelo (21 501-02, nr. 764).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Ormel** (CDA) vraagt naar de stand van zaken van de IGC (Intergouvernementele Conferentie). Houden alle lidstaten zich aan het overeengekomen mandaat? Hoe zijn de opmerkingen van Polen te plaatsen over de wens om een vaste advocaat-generaal bij het Europese strafhof te hebben? Hoe moet de discussie in het Europese Parlement worden geduid over de zetelverdeling? Het rapport van Lamassoure en Severin laat zien dat het Europese Parlement druk bezig is met de zetelverdeling. Kloppen de berichten dat deze discussie interfereert met de IGC en dat sommige lidstaten politieke druk uitoefenen en de voortgang van de IGC koppelen aan meer zetels in het Europese Parlement? Welke positie neemt Nederland in met betrekking tot het Ioanninamechanisme? Dit mechanisme moet niet in het uiteindelijke verdrag worden opgenomen, eventueel wel in een aparte verklaring waarnaar het verdrag verwijst. Klopt het dat erover gesproken wordt om de Europese Centrale Bank in het nieuwe verdrag op te nemen als instelling van de Europese Unie? Welke lidstaten willen dat? Hoe staat Nederland in deze discussie?

(VVD), Peters (GroenLinks), Van Raak (SP), Gill'ard (PvdA) en Thieme (PvdD).

Plv. leden: De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Bosma (PVV), Vermeij (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Omtzigt (CDA), Jules Kortenhorst (CDA), Roland Kortenhorst (CDA), Jasper van Dijk (SP), Ten Hoopen (CDA), Besseling (PvdA),

Leerdam (PvdA), Arib (PvdA), Neppéus (VVD), Lempens (SP), Schermers (CDA), Griffith (VVD), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Van der Ham (D66), Jonker (CDA), Van Beek (VVD), Halsema (GroenLinks), Gesthuizen (SP), Samsom (PvdA) en Ouwehand (PvdD).

¹ Samenstelling:

Leden: Atsma (CDA), Van Bommel (SP), onder-voorzitter, Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Ormel (CDA), Spies (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Blom (PvdA), Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Irrgang (SP), De Roon (PVV), Boekestijn (VVD), Jules Kortenhorst (CDA), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks), Gill'ard (PvdA), Jasper van Dijk (SP), Thieme (PvdD) en Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie).

Plv. leden: Jager (CDA), De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Vos (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Haverkamp (CDA), Van Gennip (CDA), Lempens (SP), Schermers (CDA), Knops (CDA), Jacobi (PvdA), Samsom (PvdA), Kuiken (PvdA), Teeven (VVD), Roemer (SP), Wilders (PVV), Nicolai (VVD), Jonker (CDA), Van der Ham (D66), Van der Burg (VVD), Duyvendak (GroenLinks), Crone (PvdA), Van Leeuwen (SP), Ouwehand (PvdD) en Voordewind (ChristenUnie).

² Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Wilders (PVV), Waalkens (PvdA), Van Baalen (VVD), Çörüz (CDA), Ormel (CDA), voorzitter, Ferrier (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Blom (PvdA), Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé-Hamming (VVD), Irrgang (SP), Knops (CDA), Boekestijn (VVD), Voordewind (ChristenUnie), Pechtold (D66), ondervoorzitter, Van Gennip (CDA), Ten Broeke

Is de minister bereid in het kader van de relatie EU-strategische partners ook te spreken over het Europese nabuurschapsbeleid? Het versterken van de visamogelijkheden voor studenten en ondernemers uit de nabuurschaplanden is een belangrijk punt. Hoe kan de positie van de mensenrechten en de democratisering in de nabuurschaplanden worden versterkt? Op welke wijze komt de immigratiepolitiek in de onderhandelingen over het nabuurschapsprogramma aan de orde?

De heer Ormel vraagt de minister om een nadere analyse van de situatie in Kosovo. Wat is zijn inbreng in Gymnich voor de periode na 10 december? Wat moet de EU doen om de stabiliteit in deze explosieve regio na 10 december te waarborgen?

Mevrouw **Van Gennip** (CDA) wil nadere informatie over de Europese rol naar aanleiding van de gesprekken tussen president Olmert van Israël en de Palestijnse president Abbas. In hoeverre moet de agenda verbreed worden om tot concrete resultaten te komen? Welke leidende rol heeft de EU op de internationale topconferentie? De ontwikkelingen in Gaza zijn zorgelijk, met name met betrekking tot de vrouwenrechten. Ook de recente uitspraken van Hamas over het bestaansrecht van Israël baren zorgen. Belangrijk is dat de Europese Unie betrokken blijft bij de bevolking van Gaza via humanitaire inzet. Wat vindt de minister hiervan? Ook stappen van de kant van Israël zijn van belang, juist om perspectief te bieden aan de Palestijnen. Naast meer bewegingsvrijheid voor de Palestijnen moet gestopt worden met het uitbreiden van de nederzettingen.

Mevrouw Van Gennip complimenteert de minister met het naar Nederland halen van het Harirtribunaal. De situatie in Libanon wordt steeds zorgelijker. Hoe staat het met de voortgang van de wederopbouw?

Wil de minister zich inspannen om op een constructieve manier druk uit te oefenen om Israël en Syrië te bewegen verder te praten over de Golan?

Een akkoord over de Golan zou de dynamiek in de regio kunnen veranderen. Kan Europa Syrië ervan overtuigen een stap te zetten, bijvoorbeeld met het Neighbourhood Programme?

Er zijn bemoedigende berichten gekomen van het Internationaal Atoomenergie Agentschap dat Iran wil meewerken om de internationale zorg over het nucleaire programma weg te nemen en dat Iran veel minder uranium verrijkt dan het zou kunnen. Helaas kwamen er ook dreigende uitspraken van de president van Iran dat hij 3000 reactoren tot zijn beschikking heeft. Welke concrete stappen heeft Iran ondernomen? Is er sprake van internationale controle of is alleen de toezegging gedaan dat erover gesproken zal worden? Het beste werkt een tweesporenbeleid, met aan de ene kant diplomatie en dialoog en aan de andere kant het boven de markt houden van sancties. Hoe staat het met de toezegging over de uitwerking van Amerikaanse sancties voor westerse bedrijven?

Is de minister van plan de situatie in Birma te agenderen voor de aanstaande Razez? Er is een EU-verklaring uitgegaan. Een aantal Aseanlanden beraden zich op hun verantwoordelijkheid. Er is echter meer nodig. Ten eerste nogmaals een gezamenlijke oproep vanuit de EU om de demonstranten vrij te laten. Ten tweede een Europese inzet om de situatie in Birma te agenderen voor de VN Veiligheidsraad. Ten derde een inzet om verdergaande sancties in Europees verband voor elkaar te krijgen. Wat is de laatste stand van zaken met betrekking tot een eventuele deelname van president Mugabe aan een Euro/Afrikatop? Wat zijn Frankrijk en Libië overeengekomen over wapenleveranties en hoe past dit binnen het Europese beleid? Kan de minister informatie geven over de suggestie van de Commissie aan de Raad om de overeenkomst tussen Euraton en KEDO (Korean Peninsula Energy Development Organisation) goed te keuren?

De heer **Van Bommel** (SP) verwijst naar een brief van de president van de Europese Centrale Bank (ECB), de heer Trichet, aan de lidstaten waarin erop wordt aangedrongen, de Europese Centrale Bank niet te zetten op de

lijst van normale instituten maar op een aparte lijst, zoals de Europese Rekenkamer. Trichet meent dat dit de positie van de bank zal versterken. Wat is de inzet van de Nederlandse regering bij een volgend verdrag? Polen neemt afstand van de Europese positie over de doodstraf. Is dat een onderwerp dat geagendeerd moet worden? Hetzelfde geldt voor de Poolse positie met betrekking tot het Handvest van de grondrechten. Spanje heeft er zich sterk voor gemaakt dat Polen geen uitzonderingspositie krijgt op dat punt. In de toelichting van het kabinet op het mandaat wordt erop gewezen dat Polen gebonden is aan het EVRM en aan bestaande EU-wetgeving. Hoe zit het tegen die achtergrond met de unilaterale verklaring van Polen dat het zich niet gebonden acht aan het handvest?

Ook het Verenigd Koninkrijk heeft een uitzonderingspositie bedongen met betrekking tot justitie en binnenlandse zaken. Premier Gordon Brown vindt dat die positie gegarandeerd moet worden. Zo niet, dan is er aanleiding om het Britse volk toch een referendum toe te staan. De opt out kan het effect hebben dat het juridische systeem van de EU als zodanig niet kan functioneren. Wat vindt de Nederlandse regering van het standpunt van de Britse regering?

Hoe staat de Nederlandse regering tegenover de afspraak die de Verenigde Staten met India hebben gemaakt over atoomtechnologie? In het kader van een effectief non-proliferatiebeleid is het nodig dat voor India kernwapens niet worden gebillijkt. De Europese Unie heeft een waarnemerstatus in de Nuclear Suppliers Group (NSG). Wat is de Europese inzet als het gaat om deze deal tussen India en de Verenigde Staten? De verhoudingen tussen Europa en Rusland zijn de afgelopen maanden ernstig verslechterd, mede omdat Tsjechië en Polen hebben aangegeven medewerking te willen verlenen aan de totstandkoming van een Amerikaans raketschild. Hoe staat de Europese Unie tegenover de medewerking die Tsjechië en Polen verlenen aan het Amerikaanse initiatief? Het wekt verbazing dat de minister meent dat voor een uitspraak met betrekking tot een eventuele deling van Kosovo geen overleg nodig is binnen de Europese Unie. Dit leidt niet tot een oplossing van de situatie in Kosovo.

Het vredesproces in het Midden-Oosten zit vast. Israël overweegt de gehele Gazastrook van water en elektra te onthouden, wat zal leiden tot een humanitaire ramp. Is de minister bereid, zich in Europees verband sterk te maken om te voorkomen dat die humanitaire ramp zich voltrekt? Is hij eveneens bereid in Europees verband te pleiten voor een gesprek met Hamas?

De heer **Blom** (PvdA) vraagt naar de inzet van de Nederlandse regering over de IGC en de zetelverdeling. Wanneer komt er besluitvorming over? Wanneer verwacht de regering het advies van de Raad van State over het nieuwe verdrag? Wanneer volgt het kabinetsbesluit daarover?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) informeert naar de uitspraken van de minister over Kosovo. Vindt de minister het verstandig dat hij die uitspraken heeft gedaan? Is de minister het ermee eens dat voor een oplossing instemming van beide partijen nodig is en dat de rechten van de minderheden moeten worden gegarandeerd?

Wat wordt de Nederlandse inzet bij de VN-missie in Sudan? Wat is de inzet van de andere lidstaten?

Hoe denkt de minister over de rol van Jordanië bij het conflict tussen Israël en de Palestijnen? Is de minister van zins aandacht te vragen voor de situatie van de Palestijnen in Hebron? Wat gaat de Europese Unie doen om de druk op de Hamas op te voeren om de beschietingen vanuit de Gaza te stoppen? Welke bijdrage wil Nederland leveren aan de grensbewaking van Libanon richting Syrië? Welke bijdrage willen de andere Europese lidstaten leveren?

De heer **Van Baalen** (VVD) hecht eraan dat de Nederlandse regering het plan-Ahtisaari steunt. Dit plan voorziet in onafhankelijkheid voor Kosovo met grote garanties voor minderheden. Is de minister bereid zich hier in Europa sterk voor te maken?

Is de minister geïnformeerd over het gesprek van een delegatie van de Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken met Hamas tijdens de Midden-Oostenreis van de commissie? Ziet hij het als ondersteuning van het regeringsbeleid dat de PvdA-fractie nadrukkelijk met Hamas contacten aangaat?

Zowel de Afrikaanse Unie als de Arabische liga heeft aangegeven dat de westerse troepen niet welkom zijn in Darfur. Het is de regering aan te raden ook in EU-verband niet aan te dringen op participatie van de EU.

De heer **Ten Broeke** (VVD) vraagt waarom de Raad van State om advies is gevraagd over het mandaat waarvan de Kamer in kennis is gesteld na de Top in juni. Waarom wordt het verdrag niet afgewacht?

De informatie over de IGC is te summier. Kan de staatssecretaris meedelen welke politieke punten er nog liggen in het kader van de IGC? Er wordt gesproken over artikel 42 van het EU-verdrag en de rol van de Raad inzake het beroep dat gedaan kan worden door arbeidsmigranten op de sociale zekerheid en de mogelijkheid om een veto in te roepen. Er bestaat onduidelijkheid of dat in strijd is met artikel 9.b.1 van de TEU waarbij de Raad geen wetgevende rol zou hebben. Aan deze noodrem in het nieuwe verdrag moet de regering echter zeker vasthouden.

Wat is de strategie bij de komende zetelverdeling in het Europees Parlement? Nederland lijkt een goed verhaal te hebben om aanspraak te maken op meer zetels.

De heer **Pechtold** (D66) leest dat er bij de komende IGC een mogelijkheid is voor een ronde van vragen en opmerkingen. Wat is de inzet van de Nederlandse regering daarbij? Hoe wil de regering het proces zo transparant mogelijk maken?

Een zetel meer of minder in het Europees Parlement doet niet veel voor de Nederlandse democratie in Europa. Is bij deze herverdeling overigens al rekening gehouden met Kroatië?

De minister volhardt in zijn opvattingen over Kosovo. Bij de onderhandelingen over moeten echter zeker Albanië en Macedonië betrokken worden. Ook moet aandacht geschonken worden aan de Servische minderheid. Hoe wil de minister omgaan met de regionale onafhankelijkheid? Hoe ziet de minister de wederopbouw in Kosovo? Gaat dat om economische en juridische of ook om politieke opbouw, inclusief verkiezingen? Welk risico is er dat radicale partijen winnen voordat er sprake is van stabilisatie? Het juridische en economische systeem moeten zo snel mogelijk voldoen aan de Europese standaard. De VN mag de macht pas aan de EU overdragen als de onderhandelingen zijn afgerond.

Het bezoek aan het Midden-Oosten was verhelderend. De EU moet blijven proberen een rol als scheidsrechter te vervullen. Het openhartige gesprek met de Syrische president Assad gaf de nodige aanknopingspunten. Heeft Tony Blair overigens al een plan van aanpak gepresenteerd?

De heer **Van der Staaij** (SGP) vraagt welke marges de minister nog ziet rond de IGC. Wat is de inzet van de Nederlandse regering? In het kader van de IGC is het Europees Parlement gevraagd naar de zetelverdeling. Wat is de positie van Nederland voor een standpunt ter zake van de IGC? De EU is van zins om 10 oktober tot Europese dag tegen de doodstraf uit te roepen. Dit is geen goed idee, zeker omdat de doodstraf in uitzonderlijke gevallen en onder strenge voorwaarden legitiem is. Alternatief is een Europese dag vóór het leven. Dat neemt niet weg dat er geen bezwaar is tegen EU-protesten tegen de praktijk van de doodstraf in China. De hand-

having van de mensenrechten en de vrijheid van godsdienst in dat land vragen om speciale aandacht.

Een EU-strategie tegenover de aspiraties van Rusland is belangrijk. De rol van Moskou wordt groter, onder meer in Kazachstan, Oezbekistan en de Shanghai Corporation Organisation. Deskundigen vinden dat dit laatste samenwerkingsverband niet onbeduidend is. Wat is de reactie van de EU? De politieke en economische druk op de terreurorganisatie Hamas mag niet verslappen. Waar mogelijk moet daarnaast de positie van president Abbas verstevigd worden. Met het oog op de Midden-Oostenbijeekomst in november moet een situatie ontstaan waarin serieuze zaken kunnen worden gedaan.

Recente signalen wijzen er opnieuw op dat de Assyrische bevolkingsgroep in Irak vogelvrij lijkt te zijn verklaard. De minister wordt opnieuw aangemoedigd dit punt op de internationale politieke agenda te plaatsen.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) vraagt naar de mogelijkheid om zetelverlies voor Nederland te voorkomen. Wat zijn de kansen op succes? Naar verwachting zal president Musharraf binnenkort zijn uniform uittrekken. Kan de EU het demilitariseren van het presidentschap steunen in het kader van de inzet van de Pakistaanse volksbewegingen? Het CDA-voorstel om Birma opnieuw te agenderen krijgen volledige instemming.

De soloactie van de minister over Kosovo is teleurstellend, zeker omdat die weinig constructief is gezien het grote onbegrip en gebrek aan steun in het buitenland. Vindt de minister zijn uitspraken niet ongelukkig? Ziet hij mogelijkheden voor steun aan het Ahtisaariplan? Daarvoor bestaat toch geen alternatief? Overeenstemming van alle partijen in december lijkt geen grote kans te maken. Bestaat er een plan bij een eventuele voorwaardelijke onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo? Wat doen Nederland en de EU dan?

De regelmatige ontmoetingen tussen Olmert en Abbas lijken een positieve ontwikkeling. Hoe realistisch is het onverkort hechten aan de Kwartetvoorwaarden door de regering? Premier Fayyad zegt toch dat alleen de steun van de PLO doorslaggevend is? Hoe realistisch is voortzetting van het contactbeleid voor Hamas? Eventuele gesprekken met deze beweging zijn er toch op gericht hun gebruik van geweld te beëindigen?

Israël moet aanvullende maatregelen nemen om het lot van de bevolking in Gaza te verbeteren. Kan de minister openstelling van de grensovergangen Karni en Raffa bepleiten en dat water en elektriciteit niet worden afgesloten? De veiligheidsmaatregelen moeten humanitair niet disproportioneel uitvallen.

Syrië is niet van plan om de verdachten voor het Libanontribunaal naar Nederland uit te leveren. Welke risico's levert dat op voor Nederland als zeteland? Hoe wil de minister bijdragen aan versterking van de Libanese grensbewakingscapaciteit?

Volgens president Bush zal de VS met bondgenoten Iran confronteren om een nucleaire holocaust te voorkomen. Hoe kwalificeert de minister deze uitspraak? Dit past toch niet in het tweesporenbeleid van de minister?

Antwoord van de bewindslieden

De **minister** benadrukt het algemene verschil tussen het informele Gymnich- en het formele Razeboverleg. Bij het Gymnichoverleg worden enkele punten van de formele agenda uitgediept, zoals de situatie in de Gazastrook. Het standpunt van de regering is en blijft dat contact met Hamas onwenselijk is zolang die het geweld niet afzweert en niet bereid is de Kwartetvoorwaarden te accepteren. Deze terroristische organisatie is niet bereid te praten over het afzien van geweld en streeft niet naar een vreedzame oplossing. Dat neemt niet weg dat de Nederlandse regering de bevolking van Gaza humanitaire en economische steun blijft geven. Ook

blijft de regering aandringen de grensovergangen te openen voor commerciële transporten.

Het betreurenswaardige bezoek, tijdens de reis naar het Midden-Oosten, van een aantal Nederlandse Kamerleden aan Hamas is de individuele verantwoordelijkheid van deze leden. Leden van de regering en vertegenwoordigers van Nederland zullen geen contact met Hamas zoeken. Dit beleid wordt gedeeld door de EU en heeft de steun van een meerderheid van de Kamer.

Op 24 september vergadert het ad hoc liasioncomité met Fayyad en Blair en de donoren over de Palestijnse wederopbouw. Versterking van de Palestijnse economie en instituties zijn hard nodig, ook met het oog op de veiligheid van Israël. Het zijn voorwaarden voor vorming van een levensvatbare Palestijnse staat. Gekeken zal worden hoe aan de plannen van Fayyad en Blair bijgedragen kan worden. De minister dringt er bij Israël op aan verantwoordelijkheid te nemen bij de bewegingsvrijheid van Palestijnen. Het niet verder uitbreiden van nederzettingen en tegengaan van wegblokkades is nu gekoppeld aan de Palestijnse inzet op veiligheid. Grotere bewegingsvrijheid zal de bereidheid tot overeenstemming van de Palestijnen vergroten.

In november is de internationale bijeenkomst onder leiding van de VS gericht op een beginselakkoord tussen Olmert en Abbas. De EU moet dat akkoord actief bevorderen, inclusief deelname van gematigde Arabische landen aan de bijeenkomst. Het is niet voor niets dat bijvoorbeeld Jordanië meegewerkt heeft aan het Arabische initiatief. Ook binnen de Arabische landen wint de tweestatenoplossing aan terrein. De suggestie om ernaar te streven bepaalde delen van de bezette gebieden bij Jordanië onder te brengen, valt niet in goede aarde.

De minister vindt de politieke en veiligheidssituatie in Libanon zorgelijk. De politieke impasse tussen regering en oppositie duurt voort. De verkiezing van een president met steun van alle partijen kan de aanzet zijn tot een politieke doorbraak. Libanon is met internationale hulp begonnen de VN-aanbevelingen over versterking van de controle van de grens tussen Libanon en Syrië uit te voeren. De Nederlandse regering zet in op volledige uitvoering van de VN-resoluties. In dat kader is sprake van verlenging van de bijdrage aan het maritieme deel van Unifil. Bekeken wordt of Nederland kan bijdragen aan een Duits project om de Libanese grenscontrolecapaciteit te versterken.

Voor de wederopbouw in Libanon heeft de Nederlandse regering al 4,8 mln. aan noodhulp gegeven aan het Rode Kruis en het World Food Programme. Bij de Stockholmconferentie is 6,3 mln. toegezegd voor mijnen ruimen en water-, sanitatie en rioleringsprojecten. Gewerkt wordt aan de dialoog tussen de bevolkingsgroepen, versterking van het bestuur en de veiligheidssector. In 2007 zal tussen de 1,2 mln. en 3 mln. uitgegeven worden aan de wederopbouw via ngo's en VN-instituties. De EU draagt fors bij aan de humanitaire hulp. De donorconferentie van januari in Parijs heeft 500 mln. aan toezeggingen opgeleverd.

De Nederlandse regering heeft positief gereageerd op het verzoek van Ban Ki-Moon voor vestiging van het Harirtribunaal in Nederland. Daarover is echter nog geen definitief besluit genomen. Met een VN-delegatie is nader gesproken over locatie, beveiliging en kostendeling. Hierover wordt een rapport uitgebracht aan de secretaris-generaal, die hierop een besluit zal nemen. Nederland promoot Den Haag als juridische hoofdstad van de wereld. Het is de taak van een gastland dat internationale juridische instellingen naar behoren kunnen werken. Als Syrië geen verdachten aan dit VN-tribunaal wil uitleveren, zal Nederland zich inzetten voor overdracht van verdachten. Bij veroordeling moeten andere lidstaten bereid zijn om gevangenisruimte ter beschikking te stellen.

De minister merkt op dat niet alleen in de VS en de EU, maar ook in de Arabische wereld steeds meer bezorgdheid leeft over de nucleaire kwestie in Iran. De VS hebben maatregelen genomen op het vlak van export-

kredietfinanciering en desinvestering door pensioenfondsen. De nadelige effecten hiervan voor Iran en voor het Nederlandse bedrijfsleven vergen nader onderzoek. Naar aanleiding van het laatste rapport van El Baradei moet nog gesproken worden over zekerstelling van medewerking van Iran. De minister gaat daarbij nog steeds uit van het tweesporenbeleid. Aanscherping van de sancties moet niet worden uitgesloten. Doel is om deze kwestie op te lossen zonder dat er militair geweld aan te pas komt. De resolutie van de Veiligheidsraad sluit immers gebruik van geweld uit. Bij de vragen over India verwijst de minister naar de schriftelijke antwoorden van 27 augustus. De woorden van mevrouw Van Gennip over Birma worden onderschreven. De situatie daar vraagt om een nadere reactie. De minister zal in het Gymnichoverleg hierover spreken, samen met het Verenigd Koninkrijk, dat Birma ook wil opbrengen.

De minister ziet geen aanleiding om zijn uitspraken over Kosovo terug te trekken of nader te kwalificeren. De basis van de huidige gesprekken ligt in de voorstellen van Ahtisaari. Die hebben echter niet automatisch internationale rechtskracht en dus geen volkenrechtelijke legitimatie voor een eventuele EVDB-missie. De VN-resolutie gaat immers uit van territoriale integriteit van Servië. De Veiligheidsraad heeft zich echter niet uitgesproken op basis van de Ahtisaarivoorstellen. In Wenen zijn daarop onderhandelingen gestart die op 10 december moeten worden afgerond. Servië lijkt niet serieus te willen onderhandelen. Kosovo lijkt tijd te willen rekken om vervolgens eenzijdig de onafhankelijkheid uit te roepen. Met het oog op de onderhandelingen is speculeren op die eenzijdige onafhankelijkheid natuurlijk uit den boze. In die onderhandelingen moeten onconventionele oplossingen bedacht worden, zodat beide partijen en de Veiligheidsraad ermee kunnen instemmen. Onder die voorwaarden is een eventuele opdeling ook een mogelijkheid. Het mislukken van de onderhandelingen leidt slechts tot destabilisatie. De minister heeft deze boodschap in Kosovo en Belgrado uitgedragen.

De opstelling van de Nederlandse regering over president Mugabe is ongewijzigd. Het is noodzakelijk dat de EU/Afrikatop doorgaat, inclusief bespreking van de mensenrechtenschendingen in Zimbabwe.

De **staatssecretaris** is van mening dat na de Europese top het gehele verdrag al op papier is gezet. De IGC hoeft het alleen nog maar in een verdragstekst om te zetten. Gezien deze unieke situatie zijn al de conclusies van de Europese Raad aan de Raad van State ter advies voorgelegd. Doel van deze technische IGC moet zijn om de gemaakte afspraken en teksten om te zetten in een verdrag. Een aantal landen zal echter trachten alsnog wat binnen te halen of anders te regelen, zoals Polen met Ioannina. Ook is duidelijk dat de Britten ondanks de keuze voor een opt out invloed uit willen oefenen op de uiteindelijke uitkomst. Voor Nederland is het daarom zaak waakzaam te blijven, omdat de Nederlandse regering reeds veel behaald heeft bij de top. De onafhankelijke positie van de ECB staat voor de Nederlandse regering niet ter discussie.

De onderwerpen IGC en zetelverdeling in het Europees Parlement moeten separaat worden gezien. De Europese Raad heeft de verdeling, binnen de bekende parameters, aan het EP overgelaten. Het verslag van de rapporteurs lijkt te kiezen voor de lijn: hoe groter de lidstaat, hoe meer inwoners per Europarlementariër, zij het in een eerlijke verhouding.

De opstelling van de Nederlandse regering over Polen en de doodstraf is ongewijzigd. Het verbod op de doodstraf, een teken van beschaving, is een eis om lid te zijn van de Europese Unie en de Raad van Europa. Met een unilaterale verklaring kan een land niet onder verdragsverplichtingen uitkomen.

Over de verzwaarde noodrem op het vlak van sociale zekerheid is een heldere afspraak gemaakt bij de Europese top. De Nederlandse regering let erop dat die even stevig in het verdrag wordt opgenomen.

Bij het nabuurschapsbeleid wil de regering meewerken aan het versoepelen van de visaregels van bijvoorbeeld studenten uit die landen. Dat kan echter alleen met een goede terug- en overnameovereenkomst. Overigens is het aantal buitenlandse studenten aan de Nederlandse universiteiten toegenomen.

Nadere gedachtewisseling

Mevrouw **Van Gennip** (CDA) heeft geen antwoord gekregen op vragen over Syrië en de wapenleveranties van Frankrijk aan Libië. De inspanningen van de minister om Birma op de agenda van de VN-Veiligheidsraad te zetten, worden gewaardeerd.

De heer **Van Bommel** (SP) herhaalt de vraag naar de relatie tussen EU en Rusland en de positie van Tsjechië en Polen. Wat vindt de minister van het binnendringen van het Libanese luchtruim door Israëlische vliegtuigen?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) vindt dat bekeken moet worden of Jordanië meer betrokken kan worden bij het veiligheidsbeleid. De minister heeft nog niets gezegd over Sudan.

De heer **Ten Broeke** (VVD) vindt dat de Nederlandse regering de uitkomst van de IGC had moeten afwachten alvorens advies aan de Raad van State te vragen. Waarom niet gewacht tot half oktober?

Mevrouw **Peters** (GroenLinks) vraagt de minister zijn steun uit te spreken voor eerlijke en vrije verkiezingen in Pakistan.

De **minister** zal zich nader informeren over mogelijke wapenleveranties van Frankrijk aan Libië.

Elke schending van het Libanese luchtruim door Israëlische vliegtuigen wordt door de Nederlandse regering bij Israël aangekaart.

De huidige wapenproliferatie betekent dat goede relaties met Rusland nodig zijn. Dat vraagt om transparantie en overleg, wat steeds meer plaatsvindt. Daarnaast moet er een antwoord gevonden worden op potentiële dreigingen.

Over eventuele uitzending van militairen naar Sudan heeft de Kamer een notificatiebrief ontvangen over een onderzoek daarnaar. Vervolgens zal de Kamer bericht worden over een besluit.

De Nederlandse regering steunt vrije en eerlijke verkiezingen in Pakistan.

De **staatssecretaris** vindt wachten met het aanvragen van een advies onzinnig omdat het verdrag al bekend is.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Waalkens

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Ormel

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Huisinga